

**IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PROGRAMA**

„Ežerėlio“ vaikų pasaulis“

PROGRAMĄ ATNAUJINO AUTORIŲ KOLEKTYVAS:

Rita Daubariėnė (koordinatorė), direktorė, II vadybinė kategorija
Regina Kryževičienė (vadovė), direktoriaus pavaduotoja ugdymui,
II vadybinė kategorija

Eivyda Kučinskienė, auklėtoja metodininkė
Aušra Ignatavičienė, vyresnioji auklėtoja

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės administracijos
direktorius

Antanas Bartulis
2018-07-09

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio–darželio „Ežerėlis“
direktoriaus 2018 m. rugpjūtį 31 d.
įsakymu Nr. V-54(1.6.)

ŠIAULIŲ LOPŠELIO – DARŽELIO „EŽERĖLIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„EŽERĖLIO“ VAIKŲ PASAULIS“

PRATARMĖ

„Ežerėlio“ vaikų pasaulis“ – tai programa atliepanti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo tikslus, uždavinius ir principus, tenkinanti šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, švietimo poreikius. Programa orientuota į vaiką, jo pasaulį, kuriame jis tenkina savo pažintinius, judėjimo, individualius saviraiškos ir kitus poreikius bei kaupia patirtį, reikalingą jo socializacijai.

2016-2017 m. atnaujinant ugdymo programą vadovautasi Geros mokyklos koncepcija (2015), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015) ir Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimu aprašu (2014).

Atnaujint ugdymo programą buvo atsižvelgta į tėvų, pedagogų ir vaikų nuomonę dėl Gero darželio bruožų, į tyrimo metu išryškėjusius bendruomenės lūkesčius dėl vaiko prioritetinių asmeninių savybių ugdymo. Šiuo pagrindu ugdymo programoje suformuluotas vaiko ugdymo/si rezultatas, kuris parodo, kokį vaiką norime išleisti į priešmokyklinę grupę. Tai pagrindinė ikimokyklinio ugdymo programos dalis, kuri buvo kaip orientyras apmąstant ir rengiant visas kitas programos dalis.

Pasirinktas ugdymo turinio dėstymo projektų metodas padeda labiau pažinti vaiką, jo dėka ugdymo(si) procesas tampa dinamiškesnis, žaismingesnis, lankstesnis, skatina aktyvesnę šeimos ir kitų bendruomenės narių dalyvavimą.

Programoje rekomenduojami tradiciniai ir netradiciniai ugdymo(si) metodai ir būdai pedagogų sėkmingai taikyti, diegiant programą „Vėrinėlis“ ir metodiką „Gera pradžia“.

Dėkoju lopšelio – darželio „Ežerėlis“ pedagogams, atnaujinusiems ugdymo programą „Ežerėlio“ vaikų pasaulis“ ir linkiu jiems bei tėvams kūrybiškumo, įdomių idėjų, realizuojant ir tobulinant šią programą. Tikiuosi, kad ši programa padės ugdyti laisvą, sveiką ir dvasingą jaunąją kartą.

Rita Daubarienė
Lopšelio-darželio „Ežerėlis“ direktorė

TURINYS

Pratarmė	4
Programoje vartojamų sąvokų paaiškinimai	6
1. Bendrosios nuostatos	7
2. Ikimokyklinio ugdymo principai	11
3. Tikslas ir uždaviniai	12
4. Numatomas vaikų ugdymosi rezultatas.....	13
5. Ugdymo/si turinys, metodai, priemonės.....	14
6. Tradicinės lopšelio-darželio šventės, savaitės.....	26
7. Kalendorinės lopšelio-darželio šventės	28
8. Ugdymo(si) pasiekimai ir jų vertinimas	29
9. Ugdymo kokybės vertinimo sistema.....	31
10. Naudota literatūra.....	32

PROGRAMOJE VARTOJAMŲ SAŲVOKŲ PAAIŠKINIMAI:

PRATARMĖ – knygos dalis, kurioje paaiškinama, kas joje rašoma

PRINCIPAI – tai idėjos, esminiai reikalavimai, kuriais vadovaujamosi pedagoginėje veikloje: iškeliant uždavinius, parenkant ugdymo turinį, priemones, kuriant aplinką. Suformuluoti ugdymo principai iš esmės apsprendžia ugdymo kryptingumą.

TIKSLAS – numatomas vaiko asmenybės plėtotės siekis, kurį laiduoja ikimokyklinio ugdymo programa.

PASIEKIMAI – tai vertybinės vaiko nuostatos, gebėjimai, žinios, patirtis.

EDUKACINĖ APLINKA – sukurta grupės, salės ir kitų įstaigos patalpų aplinka, ugdymo priemonės, žaislai, lauko įrengimai, dailės raiškos priemonės ir pan.

UGDYMO(SI) METODAS – tai pedagoginio poveikio vaikui ir vaiko poveikio pedagogui būdų sistema, padedanti siekti ugdymo (si) tikslų ir uždavinių.

UGDYMO(SI) PRIEMONĖ – tai platesne prasme veiksmas ugdymo(si) tikslui, uždaviniui pasiekti.

REFLEKSIJA – mąstymo metodas, kai asmenybė kritiškai analizuoja, įsisąmonina ir įprasmina savo žinojimą, poelgius, veiklą, suvokia gyvenimo ir profesinės veiklos prasmę bei savo dvasinį pasaulį ir jo ypatybes.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. DUOMENYS APIE UGDYMO ĮSTAIGĄ

Šiaulių lopšelis – darželis „Ežerėlis” - viešas juridinis asmuo, nesiekianti pelno Šiaulių miesto savivaldybės institucija.

Teisinė forma: bendrosios paskirties Šiaulių miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo biudžetinė įstaiga

Grupė: neformaliojo švietimo mokykla

Tipas: lopšelis-darželis

Adresas: Ežero g. 70, 76244 Šiauliai

Telefonas: 8 41 52 38 27

Elektroninis paštas: darzelis@ezerelis-siauliai.lt

Interneto svetainės adresas: www.ezerelis.mir.lt

2. UGDYMO(SI) PROGRAMOS RYŠYS SU STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu (2011), siekiame „išugdyti kiekvienam asmeniui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusi žmogumi“. Ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų vieną tikslų, kuris sako, kad labai svarbu „pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų kritinę masę sudaro reflektuojantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai“, Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepciją, Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją (2003), kurioje akcentuojama „atsakomybė už vaikų visuminį ugdymą(si), įvairių vaiko poreikių: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos tenkinimą vaiko raidos pakopose“, Rengimo šeimai ir lytiškumo programą (2007), Gyvenimo įgūdžių ugdymo programą (2004), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1995), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą (2014), Šiaulių miesto 2015 – 2024 metų strateginio plėtros plano ir Šiaulių lopšelio-darželio „Ežerėlis“ 2017-2019 metų strateginio plano nuostatas, kurias įgyvendindami siekiame „sudaryti saugias ir sveikas vaikų ugdymo/si sąlygas, aprūpinti šiuolaikinėmis ugdymo priemonėmis bei sukurti modernią ugdymo/si aplinką“, kurioje vaikas pats atranda, sužino stebėdamas, išgyvendamas, eksperimentuodamas, tirdamas, kurdamas. Atsižvelgdami į lopšelio-darželio „Ežerėlis“ nuostatus (2016), „puoselėjame vaiko intelektualines, emocijų, valios, fizines galias, lemiančias asmenybės raidą ir socializacijos sėkmę“.

Ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams nuo 1,5 iki (5) 6 metų.

3. UGDYMO PROGRAMOS PEDAGOGINIS FILOSOFINIS PAGRINDIMAS

Ugdydami vaikus remiamės **egzistencialistine filosofine kryptimi**, kurioje teigiama, kad ugdytiniai – individualybės, jie skirtingi, todėl neįmanoma visų vienodai ugdyti. Ugdytojas ir ugdytinis mokosi vienas iš kito draugiškai bendradarbiaudami.

Pedagogams artimos ugdymo kryptys, išsiskiriančios požiūriu į mažo vaiko asmenybės skleidimąsi bei ugdymą.

Pirmoji – **konstruktyvizmo kryptis** – grindžiama J. Piaže pažinimo raidos teorijos teiginiu, jog vaikas pats kaupia patirtį ir kuria pasaulio pažinimo savąjį stilių. Pedagogų vaidmuo:

-sudaryti aplinką, kurioje vaikas galėtų tyrinėti, pažinti, kurti, klysti, atrasti aktyviai veikdamas

- modeliuoti specialias ugdymo situacijas, skatinančias sudėtingesnių mąstymo gebėjimų radimąsi.

Antroji - **vaiko asmenybės skleidimąsi skatinančio ugdymo kryptis** – pabrėžia suaugusiojo ir socialinės aplinkos poveikio vaikui svarbą. Šią kryptį formavo L.S. Vygotskio požiūris į vaiko ugdymą. Pedagogas jaučia, ką vaikas geba padaryti pats, ir čia skatina jo savarankiškumą bei pasiūlo veiklos, kuri tuo metu jam dar sudėtinga, kad būtų proga tobulinti gebėjimus.

Trečioji – **visuminio ugdymo kryptis** – išryškina įvairių vaiko raidos sričių harmoningo skleidimosi būtinybę. (H. Gardner). Teigiama, kad vienos intelektualinės kompetencijos sėkminga raida neturi tiesioginio poveikio kitos raidai, todėl būtinas įvairiapusis mažo vaiko ugdymas. Profesorius H. Gardnerio teorija yra vertingas ir puikus pavyzdys plėtojant, stebint sistemingą vaiko gebėjimų augimą, drąsinant jo stipriąsias puses ir išvelgiant silpnąsias. Anot H. Gardnerio, atskleidžiant vaiko stipriąsias puses, atveriamos durys silpniesiems vaiko gebėjimams stiprinti.

Ugdant vaiką svarbi visų šių ugdymo krypčių sintezė, atsirenkant tai, kas vaikui tuo metu svarbiausia, kas šiandien aktualiausia. Vaiko raida yra skatinama, keliant jam ugdymosi iššūkius šiek tiek didesnius už jo turimus gebėjimus.

4. VAIKŲ POREIKIAI

Tėvų lūkesčių tyrimo duomenimis lopšelyje – darželyje tenkinami svarbiausi vaiko poreikiai: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, bendravimo, pažinimo, saviraiškos ir kt..

Lopšelyje-darželyje **vaikas – pats svarbiausias asmuo:**

- kiekvienas vaikas priimamas kaip asmenybė, jam sudarytos visos sąlygos augti, skleisti jo kūrybiniam mąstymui, saviraiškai, būti mylimam ir jaustis svarbiam

- gabiam vaikui sudaromos ne vienodo sudėtingumo sąlygos ugdytis, jam kuriamos iššūkio situacijos

- garantuojamos vaiko teisės ir sudaromos galimybės reikšti savo nuomonę, rinktis veiklą pagal poreikius, pomėgius ir gebėjimus, lavėti tiek, kiek kiekvienas turi prigimtinių galių

- skatinamas vaiko savarankiškumas tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiama didesnė pagalba mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui/si

- vaikui, turinčiam kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos sutrikimų, teikiama logopedo pagalba. Šie vaikai yra integruoti į bendrojo ugdymo grupes

- garantuojama optimali vaiko ugdymosi aprėptis, įtraukusis ugdymas, skirtingų socialinių grupių vaikų ugdymasis bendroje grupėje, socialinės lygybės užtikrinimas

- kuriama visapusišką vaiko ugdymąsi skatinanti sveika ir saugi, provokuojanti vaiką naujai kūrybinei patirčiai, suteikianti džiaugsmą, smalsumą ir idėjas saviraiškai, edukacinė aplinka

5. TĖVŲ(GLOBĖJŲ), VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Atliktų apklausų duomenimis, ugdymo programoje siekiame tenkinti tėvų(globėjų) ir vietos bendruomenės poreikius:

- ugdant vaiką atsižvelgiama į jo individualius poreikius, gebėjimus ir raidos tempą

- vaikui sudaroma galimybė adaptacijos laikotarpiu dalį dienos būti kartu su savo broliu ar sese, lankančiais kitą grupę bei mama ar tėčiu

- sudaromos galimybės papildomai vaikams dainuoti, šokti, įgyti anglų, vokiečių kalbos, futbolo, krepšinio žaidimo pradmenis

6. MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Lopšelyje-darželyje dirba 18 pedagogų (13 auklėtojų, 1 priešmokyklinio ugdymo pedagogas, 1 logopedas, 2 neformaliojo ugdymo mokytojai, 1 – socialinis pedgogas). Visi pedagogai yra specialistai. Iš 18 pedagogų – 18 turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 1 – įgijęs magistro laipsnį. Atestuotų 10 pedagogų: 1 –logopedas metodininkas, 1- mokytojas metodininkas, 8 – ikimokyklinio ugdymo vyresnieji auklėtojai. 8 jauni specialistai neatestuoti: 7 – auklėtojai ir 1

- muzikos mokytojas. Pedagogų komanda yra kompetentinga, nuolat besimokanti, gebanti keistis, ieškanti naujovių ir jas įgyvendinanti. Įstaigoje dirbanti specialistų komanda – logopedas, socialinis pedagogas, muzikos mokytojas – organizuoja darbą taip, kad nepažeistų pedagoginio proceso vientisumo. Pedagogai laikosi nuostatos, kad vaikas turi teisę būti aktyviu įstaigos dalyviu, t. y., vaikui suteikiama galimybė lavinti savo sugebėjimus, laisvai reikšti savo nuomonę, dalyvauti priimant sprendimus, turinčius įtakos vaiko aplinkai, dienos ritmui, gebėjimų ugdymui/si, pasiekimų vertinimui ir kt. Tai garantuoja *Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijos*, ratifikuotos 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983) 12 straipsnis, kuriame teigiama, kad

„valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį dominančiais klausimais“. Vyksta glaudus bendradarbiavimas su grupių auklėtojais ir vaikų tėvais.

Pedagogai kelia kvalifikaciją dalyvaudami seminaruose, konferencijose, savarankiškai studijuodami pedagoginę literatūrą. Jie reflektuoja savo veiklą, skleidžia inovatyvią darbo patirtį organizuodami seminarus, atviras veiklas, rengdami ir pristatydami pranešimus respublikinėse konferencijose ir kt.

7. ĮSTAIGOS SAVITUMAS:

Vaikai lopšelyje-darželyje ugdomi nuo pusantrų iki penkerių (šešerių) metų, vyrauja vieno amžiaus vaikų grupės. Įstaigoje ypač didelis dėmesys skiriamas vaikų meninės saviraiškos, kūrybiškumo ugdymui/si. Vadovaujantis Reggio Emilia požiūriu - kūrybiškumas yra ugdymo/si pagrindas. Taikomi patirtinio, aktyvaus mokymo ir mokymosi metodai, kurie skatina vaiką kaupti naują kūrybinę patirtį pačiam išbandant įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus, pačiam spręsti kylančias problemas (tyrinėjimai, naudojant visus jutimus-uoslę, lytėjimą, regėjimą ir t.t., projektai, diskusijos, eksperimentavimai, kūrybinės užduotys, pažintinės išvykos ir kt.).

Įstaigos savitumą pabrėžia;

- taikomi metodikos „Gera pradžia“ ugdymo/si elementai
- taikomi Regio Emilia metodo elementai
- vykdomas glaudus bendradarbiavimas su šeima, nuolat siekiama, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo/si procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais
- dominuojantis komandinis darbas
- taikomas projektinis metodas didina vaiko pasitikėjimą savo gebėjimais, sustiprina norą ugdytis ir suteikia galimybę tapti tyrėju
- įrengtos darželio kieme vaikams edukacinės erdvės: futbolo aikštė, „pieštukų“ judėjimo erdvė, pažintinės gėlių lysvės, bukmedžio krūmų labirintas, akmenų „gyvatėlė“, akmenų „debesys“, „voratinklis“, šokinėjimo klasės. Žalieji kiemo plotai sudaro prielaidas fiziniam vaikų aktyvumui, kūrybiškumui ugdytis.

7.1. Lopšelio-darželio vizija

Lopšelis-darželis „Ežerėlis“ – moderni, inovacinė pagalbos šeimai įstaiga, kurioje ugdomi **orus, atsakingas, bendraujantis, sėkmingai besimokantis ir laimingas** vaikas.

7.2. Bendradarbiavimas su šeima

Svarbi sėkmingo ikimokyklinio ugdymosi sąlyga – pedagogų ir ugdytinių šeimos bendravimas ir bendradarbiavimas. Įstaiga padeda šeimai atlikti vaiko ugdymo/si ir priežiūros funkcijas. Su šeima tariamasi dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių ir galių, pasiekimų, iškylančių problemų sprendimo būdų, ugdymo metodų taikymo.

Prieš vaikui pradėdant lankyti ikimokyklinę įstaigą, siūlomi tėvams(globėjams) keli būdai, kad vaiko perėjimas iš namų į darželį būtų lengvesnis:

- Vaiko ir tėvelių(globėjų) apsilankymas grupėje prieš pradėdant lankyti darželį, susipažinimas su aplinka, ugdytojų komanda, vaikais.
- Grupės tėvų susitikimo organizavimas tikslu susipažinti su ugdymo programa, vaiko ugdymo/si galimybėmis lopšelyje-darželyje.

Bendradarbiavimą su šeima grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, aktyvia partneryste ir atsakomybe.

Naudojamos bendradarbiavimo su šeima formos:

- tėvų(globėjų) dalyvavimas projektinėje veikloje, šventėse, sporto renginiuose, atvirų durų dienose
- Tėvų(globėjų) dalyvavimas vertinant vaikų pasiekimus
- tėvų(globėjų) spektaklių vaikams rengimas
- diskusijų tėvų klube inicijavimas
- tėvų(globėjų) dalyvavimas lopšelio-darželio savivaldoje
- autorių tėvų(globėjų) ir vaikų meninių darbų parodų organizavimas
- grupės ir bendrų tėvų(globėjų) susirinkimų organizavimas
- tėvų(globėjų) apklausų įvairiais vaiko ugdymo/si organizavimo klausimais vykdymas
- informacijos apie vaiką, įvairių lopšelio-darželio veiklą, sklaida (internetinė svetainė, lopšelio-darželio paskyra „Facebook“, elektroniniai laišakai, pokalbiai, lankstinukai)
- bendrų vaikų ir tėvų(globėjų) išvykų į Šiaulių miesto, apskrities, šalies kultūrinio paveldo vietas organizavimas: į Kryžių kalną, Burbiškių dvarą ir kt. Auklėtojų ir šeimų bendradarbiavimo būdus parenka pedagogai ir siūlo tėvai(globėjai).

Bendradarbiavimo procesas kuriamas pamažu – bendrai planuojant, stengiantis ir rodant iniciatyvą visiems šio proceso dalyviams. Atsižvelgiant į šeimos gyvenimo būdą, tradicijas, socialinę padėtį, tarpusavio santykius, moralines savybes, santykiai su tėvais(globėjais) yra pagarbūs, nuoširdūs, dalykiški ir reiklūs.

7.3. Socialiniai ir kultūriniai regiono ypatumai

Lopšelis-darželis įsikūręs gražioje, jaukioje, įvairia augmenija turtingoje vietovėje. Unikali darželio aplinka panaudojama ne tik kasdieniniam ekologiniam ugdymui, bet ir per šventes, sportines pramogas, kitus bendruomenės renginius. Darželio kieme atnaujintos lauko priemonės. Tokioje aplinkoje vaikai praleidžia daug laiko ir gerai jaučiasi. Netoli darželio tyvuliuoja Talkšos ežeras. Ugdytiniai periodiškai lankosi Talkšos ežero pakrantėje, stebi pokyčius gamtoje, nustato jų priežastinius ryšius.

Įvairių gebėjimų ugdymui/si organizuojamos ugdytiniais edukacinės-pažintinės išvykos į įvairias Šiaulių miesto ir apylinkės vietas. Saulės laikrodžio aikštėje švenčiamos miesto šventės, džiaugiamasi miesto akcentu - Saulės berniuko skulptūra. Kasmet aplankomas architektūrinis miesto paminklas - Katedra, aukščiausias miesto pastatas – vandentiekio bokštas, Šiaulių dramos teatras, Prisikėlimo aikštė, organizuojamos išvykos į netoli lopšelio-darželio esantį Jaunųjų gamtininkų centrą, Salduvės kalną.

Apie lopšelio-darželio veiklą informacija teikiama lopšelio-darželio internetinėje svetainėje www.ezerelis.mir.lt ir socialinio tinklapijo „Facebook“ paskyroje.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Įstaigos savitumą apsprendžiantys veiksniai, pasirinkta ugdymo filosofija sąlygoja šiuos pagrindinius ugdymo principus:

INDIVIDUALIZAVIMO. Atsižvelgiama į vaiko raidos ypatumus, į kiekvieno vaiko individualumą, unikalumą, jo gyvenimo ritmą. Siekiama, kad ugdymo aplinka visokeriopa būtų pritaikyta vaiko reikmėms, padėtų vaikui gerai, saugiai jaustis. Grupės aplinka, priemonės, mikroklimatas skatina kiekvieno vaiko vystymąsi, leidžia pačiam vaikui rinktis veiklas, žaidimus. Lanksti dienotvarkė sudaro sąlygas vaikui ugdytis savo ritmu (vaikas gali vėliau atvykti į vaikų darželį).

VISUMINIO INTEGRALIAUS UGDYMO. Vaiko ugdyme neišskiriama nei viena sritis, nes jos visos vienodai svarbios ir vienos intelektualinės srities sėkminga raida neturi tiesioginio poveikio kitos raidai, todėl būtinas įvairiapusis mažo vaiko ugdymas. Vaikai, kurių gebėjimai nėra labai ryškiai matomi turi būti ugdomi įvairiapusiškai tam, kad atrastų ir galėtų tobulinti sau būdingiausias intelekto sritis, todėl ugdymo turinys yra vientisas ir neskaidomas, vienodai integruojamos visos ugdymo sritys.

HUMANIZMO. Vaikas yra vertybė, jis ugdomas būti savarankišku, garbingu, oriu, gebančiu pasirinkti ir atsakyti už savo pasirinkimą. Vaiko ugdymas remiasi dorine kultūra, pagarba pripažintoms vertybėms. Pastebimas ir gerbiamas kiekvienas vaikas, palaikomi vaikų sumanymai, džiaugiamasi jų laimėjimais. Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami tarpusavio pasitikėjimu, atsakomybe, pagarba kito nuomonei.

DEMOKRATIŠKUMO. Tai lygiavertė vaiko ir ugdytojo sąveika, kai aktyvus ir vaikas, ir ugdytojas, orientuojamasi į vaiką, kaip asmenybę, aktyviai dalyvaujančią savo pačios ugdyme/si Susitarimai ir kartu su vaikais kuriamos taisyklės, jų laikymasis, ugdo atsakomybės jausmą. Skatinamas aktyvus vaiko dalyvavimas lopšelio-darželio veikloje: išklausiama nuomonė, palaikoma iniciatyva, suteikiama erdvė jam pasireikšti.

TĘSTINUMO. Ugdymo programa orientuota į šeimoje pradėto pozityvaus vaiko ugdymo(si) tęsą bei dera su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa. Užtikrinamas į vaiką orientuoto ugdymo tęstinumas priešmokyklinėje grupėje, laipsniškas perėjimas nuo vaiko ugdymosi žaidimu ikimokyklinėje grupėje prie labiau struktūruoto sisteminio ugdymosi priešmokyklinėje grupėje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

TIKSLAS. Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, **padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.**

UŽDAVINIAI:

1. Plėtoti individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, tenkinant prigimtinius poreikius, pažįstant ir išreiškiant savo unikalumą.
2. Aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
3. Pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais bei vaikais, spręsti kasdienes problemas, suprasti savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
4. Mokytis pažinti ir veikti, žaisti, tyrinėti, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, pasirinkti veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.

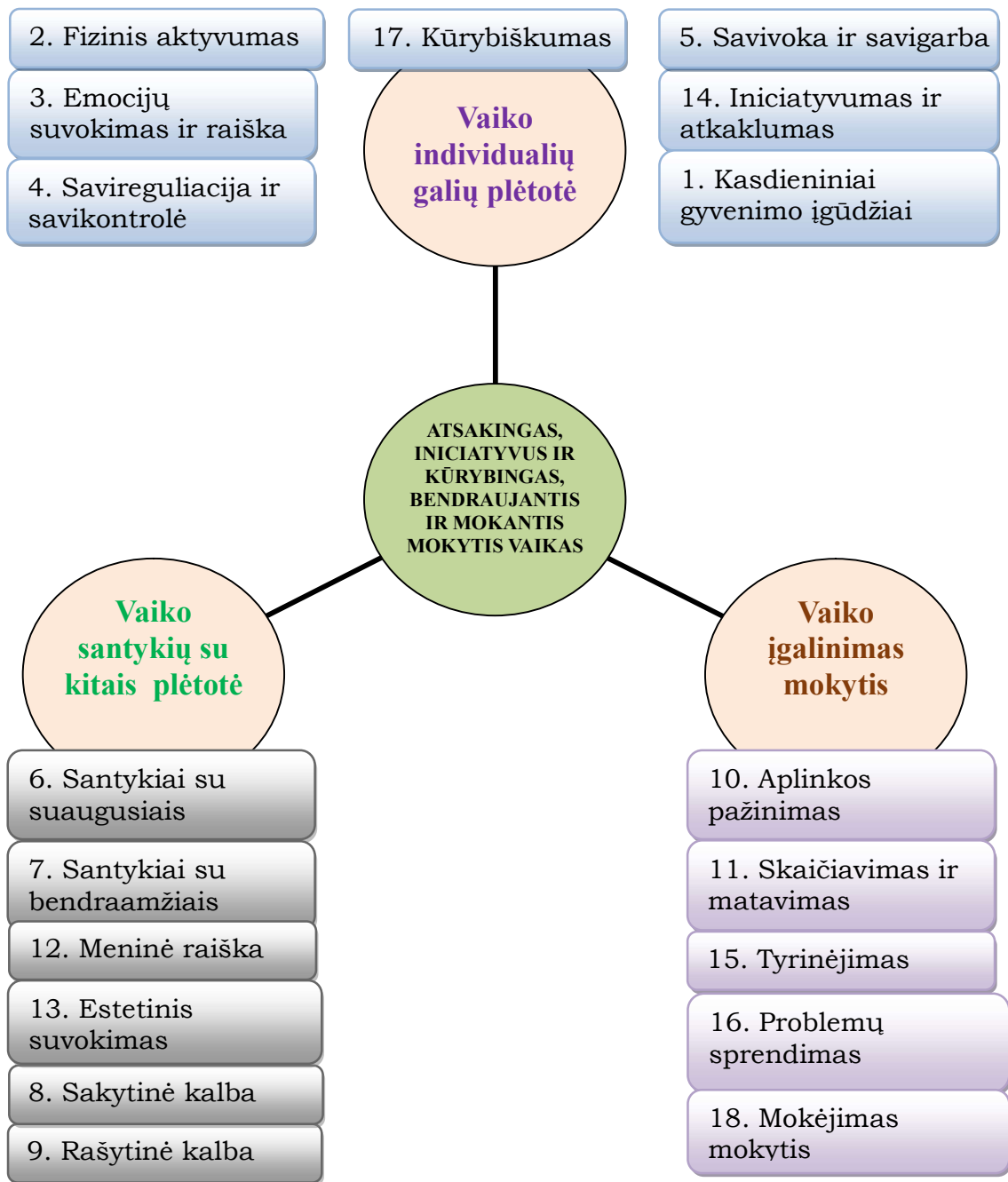

IV. VAIKŲ UGDYMO(SI) REZULTATAS

- Svarbiausias ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymo/si rezultatas

„ATSAKINGAS, INICIATYVUS IR KŪRYBINGAS, BENDRAUJANTIS IR MOKANTIS MOKYTIS VAIKAS“

- Svarbiausiam ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymo/si rezultatui pasiekti išskiriamos 3 kryptys: „**Vaiko individualių galių plėtotė**“, „**Vaiko santykių su kitais plėtotė**“, „**Vaiko įgalinimas mokytis**“

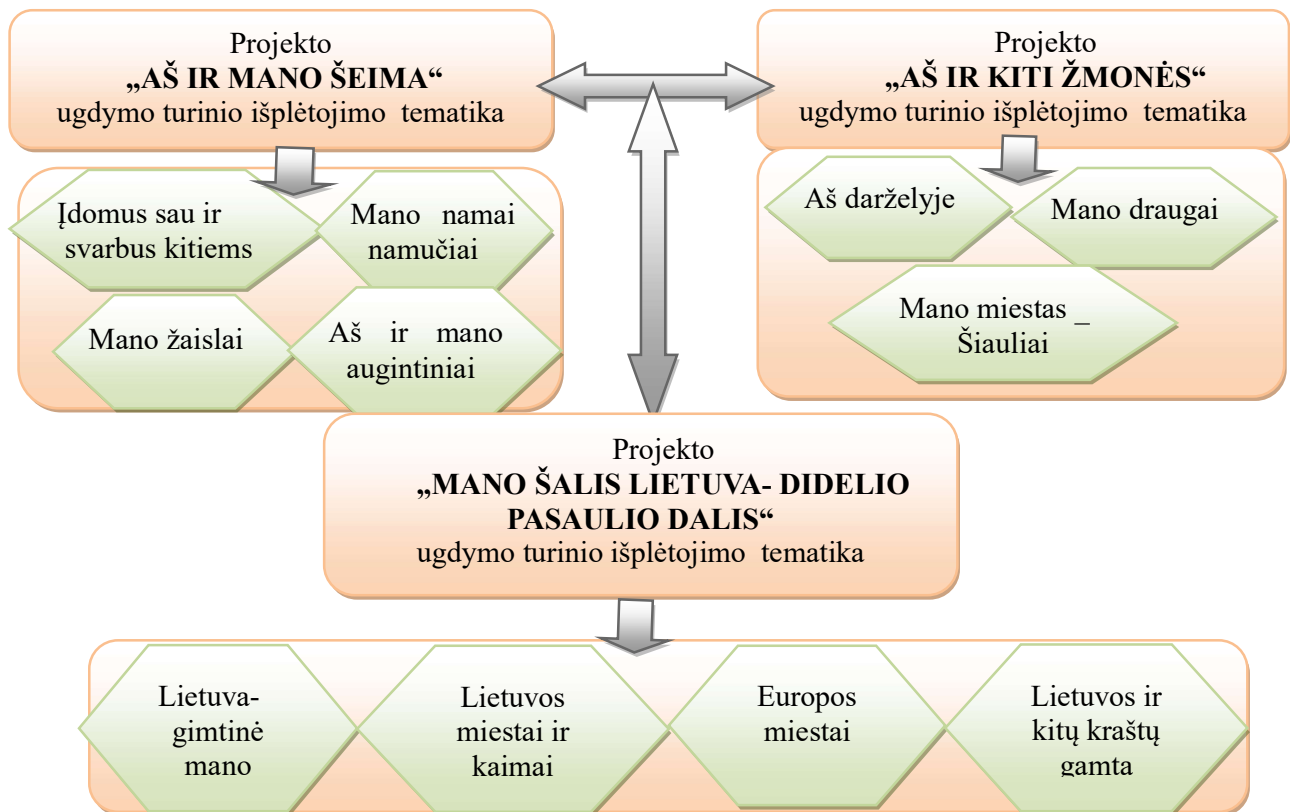
1 pav. Vaikų pasiekimų sričių jungimas į grupes pagal ugdymosi rezultatų kryptis

V. UGDYMO(SI) TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaiko gebėjimų plėtrą. Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, žaidžiant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Ikimokyklinio ugdymo turinyje pateikiami projektai, kuriais siekiama ugdyti vaiko vertybines nuostatas, gebėjimus, žinias, supratimą, kaupti vaiko patirtį. Projekto temos pasirinkimą lemia grupės savitumas, lankančių vaikų poreikiai, turima patirtis, gebėjimai, laikmečio aktualijos. Programoje pateikiamas projektinis ugdymo turinio modeliavimas užtikrina ugdymo proceso visapusiškumą, integralumą. Ši ugdymo turinio dėstymo būdą renkamės todėl, kad esame įgiję pakankamą projektinio darbo patirtį, kuri leidžia teigti, kad:

- projektinė ugdymo turinio struktūra **suteikia ugdymo turiniui lankstumo**, nes pedagogai turi kūrybinę laisvę jį modeliuoti, keisti, pritaikyti atskiram vaikui ar vaikų grupei.
- projektų metodo elementai padeda **labiau pažinti vaiką**, jo gebėjimus, patirtį, interesus, asmenines savybes, patirties kaupimo būdus.
- projekto metodas **skatina aktyvesnį šeimos ir kitų bendruomenės narių dalyvavimą**. Bendruomenės suinteresuotumas ir idėjos praplečia ir paįvairina ugdymo turinį naujomis formomis ir padeda rasti naujų turinio įgyvendinimo būdų.

Rekomenduojamų projektų tematiką pedagogai gali keisti, atsižvelgdami į vaikų ir tėvų poreikius, laikmečio aktualijas, įstaigos strategiją ir pan.

2 pav. Ugdymo turinio projektų tematika

UGDYMO METODAI IR BŪDAI – tai pedagoginio poveikio vaikui ir vaiko poveikio pedagogui būdų sistema, padedanti siekti ugdymo(si) tikslų ir uždavinių. Pedagogų naudojami ugdymo(si) metodai padeda atsiskleisti vaikui, jo gebėjimams, individualumui, skatina jo saviraišką ir kūrybą.

Ugdymo procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina taikomi ugdymo(si) metodai:

➤ **Žaidimas** – pagrindinis vaikų ugdymo(si) metodas ir natūralus vaiko ugdymo(si) būdas. Žaisdami vaikai atskleidžia savo patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus. Atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.

➤ **Stebėjimas** – vienas iš pagrindinių metodų, siekiant pažinti vaiką, atskleisti jo individualius poreikius, gebėjimus ir galias.

➤ **Interpretacija** – vaiko saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo būdas, padedantis jam atsiskleisti, savitai išreikšti savo ar pedagogų pasiūlytus sumanymus, idėjas.

➤ **Eksperimentavimas, tyrinėjimas** – vienas iš aplinkos pažinimo ir patirties kaupimo būdų, kurie skatina vaiką aktyviai veikti, daryti atradimus, planuoti, organizuoti.

➤ **Pokalbis, diskusija** – vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, požiūrį, argumentuoti išsakytas mintis, klausytis ir girdėti, ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti.

➤ **Kūrybiškumą skatinantys metodai:** naujų sumanymų kūrimas, „minčių lietus“, problemų sprendimas, idėjų kūrimas, informacijos radimas ir jos pritaikymas veikloje, vaizduotės pratimai ir kt.

➤ **Regio Emilia metodo elementai:** meninė veikla prie šviesos stalų, kūrybinėse laboratorijose, eksperimentavimas su šviesomis ir spalvomis ir kt.

➤ **Metodikos „Gera pradžia“ ugdymo/si elementai:** ryto ratas, autoriaus kėdė, žaisliuko kelionė į namus, šeimų prisistatymas ir kt.

➤ **Išvykos, ekskursijos:** turtinama vaikų pažintinė, socialinė, kalbinė ir emocinė patirtis, ugdomi įgūdžiai ir gebėjimai.

➤ **Ugdymo aplinkos modeliavimas:** aplinka yra „trečiasis“ pedagogas, svarbi ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo(si) tikslo. Aplinka kuriama atsižvelgiant į vaikų poreikius, galimybes, interesus. Vaikai kuria ir keičia aplinką patys, ją pritaiko savo sumanymams.

Ugdymosi metodai taikomi lanksčiai, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko ir vaikų grupės poreikius, ugdymo/si situacijas. Pedagogai ugdymo būdus ir metodus gali laisvai rinktis, lanksčiai, kūrybiškai planuoti veiklą, parinkti ugdomąją medžiagą.

Kiekvieno projekto turinio pagrindu tampa pedagogo **numatyti tikslai ir galutinis vaiko ugdymo/si rezultatas.**

VAIKO INDIVIDUALIŲ GALIŲ PLĖTOTĖ	
Lūkestis: vaikas teigiamai save vertina, yra atsakingas, patikimas, iniciatyvus ir kūrybingas, renkasi saugų ir sveiką gyvenimo būdą, siekia pozityvių rezultatų.	
Įgytos žinios bei supratimas, gebėjimai ir nuostatos	
Sritis. KASDIENINIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Noriai ugdomsi sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus - apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu - prižiūri savo išorę prausiasi, šukuojasi - saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje
Sritis. SAVIVOKA IR SAVIGARBA	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Save vertina teigiamai.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė - pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka - priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei - supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais
Sritis. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA.	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - atpažįsta ir įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus bei jų priežastis, bando į juos atsiliepti - įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus
Sritis. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai - įsiaudrinęs geba nusiraminti - bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus
Sritis. KŪRYBIŠKUMAS	<p><u>Vertybinė nuosta.</u> Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje - ieško nežinomos informacijos

	- siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina
Sritis. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia - kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais
Sritis. FIZINIS AKTYVUMAS	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Noriai, džiaugsmingai juda.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - koordinuotai juda, išlaiko pusiausvyrą, eidamas, bėgdamas, šliauždamas, ropodamas, lipdamas, šokinėdamas - spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių - rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika
1,5 – (5) 6 metų vaikų veiklos gairės	
<u>PROJEKTAS „AŠ IR MANO ŠEIMA“</u>	
<i>Įdomus sau ir svarbus kitiems</i>	
<p>Žaisti atsiliepiant, pašaukiant ar vadinant save vardu, pasakyti vardą, kalbėti, pasakoti ką nors apie save, vartojant įvardžius, mandagius žodžius. Žiūrėti, aptarti iš namų atsineštus daiktus, sugalvoti su jais žaidimų. Žaidžiant susipažinti su draugų vardais. Aiškintis kuo vieni žmonės skiriasi nuo kitų, stebėti ir aptarti iliustracijas, nusakyti skirtumus: amžius, lyties, kūno sandaros. Kalbėtis apie vardus ir pavardes, jų kilmę, reikšmę. Tyrinėti save veidrodyje, aiškintis kuo žmonės panašūs ir kuo skiriasi, aptarti nuotaiką, veido išraišką. Valdyti savo emocijas, įvardyti savo jausmus. Suvokti ir atpažinti kito vaiko, suaugusio emocijas, diskutuoti apie jausmus: džiaugsmą, liūdesį, pyktį, baimę, pavydą, kaip valdyti savo jausmus, apibūdinti situacijas, kuriose kilo jausmai, valdyti savo pyktį, įniršį. Tyrinėti jausmus, stengtis suvokti, kada džiaugiasi, pyksta, liūdi, pavydi, dėlėti simbolines nuotaikų korteles, mokytis nusiramavimo būdų. Kalbėtis apie tai, kokie žmogui kyla jausmai. Diskutuoti, ieškoti atsakymų, kada ir kodėl žmogui būna linksma, liūdna. Paskatinti žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose, nusakyti veido išraišką, kūno laikyseną.</p> <p>Žaisti žaidimus, pasirenkant šeimos nario vaidmenį, kalbėtis apie vaikų ir tėvų teises, pareigas. Įvardyti šeimos narius, paaiškinti giminystės ryšį. Piešti savo, šeimos narių portretus, suprasti, kad žmonės skiriasi išvaizda.</p> <p>Suprasti kūno ypatumus ir išbandyti fizines galimybes, organizuojant sportinius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje. Žaisti žaidimus su kamuoliu: ridenti kamuolį auklėtojais, draugui, į taikinį, vartus, gaudyti kamuolį dviem rankomis. Visais pojūčiais atlikti tyrinėjimus, eksperimentus, panaudojant įvairias priemones, technikas.</p> <p>Tyrinėti prie „šviesos“ stalo: apžiūrėti savo ar draugo rentgeno nuotraukas, apvedžioti, ieškoti panašumų ir skirtumų. Žaisti su šešėliais, tyrinėti savo kūną, nusakyti kūno laikyseną, išbandyti įvairias kūno padėtis.</p> <p>Vartyti, žiūrėti knygeles, klausyti kūrinėlių, domėtis, aptarti iliustracijas, atrasti žinomus simbolius, paaiškinti.</p> <p>Piešti, tapyti tyrinėti emocinę būseną išreiškiant spalva, forma, linija, dėme. Atrasti ir pajusti</p>	

savo galimybes piešiant pirštukais, delnais ir pėdomis ir kt. Piešti savo ar šeimos narių portretus. Piešti užsimerkus, abiem rankom, piešti įvairioje erdvėje. Apibrėžti savo siluetą, pasigaminti lėles.

Klausytis grožinės literatūros ir muzikinių kūrinių, atkartoti, improvizuoti, inscenizuoti, groti. Susitikti su sveikatos priežiūros specialistu ar vaikų gydytoju, kalbėtis apie žmogaus kūno dalis, sveikatos stiprinimą, saugojimą. Žiūrėti ir aptarti vaizdajuostes iš pantomimos teatro.

Mano žaislai

Susitarti dėl taisyklių ir jų laikytis žaidžiant didaktinius žaidimus. Sudėlioti iliustracijas eilės tvarka pagal amžių, grupuoti pagal lytį, išorinius požymius. Kurti įvairius žaidimus su savo žaislais, vaidinti, iliustruoti, piešti, kurti albumus, rengti parodas, darbelius atlikti iki galo. Pasiūlyti vaikams susitarti ir sukurti statinius, panaudoti įvairius simbolius, įvairias medžiagas, dėžes. Pristatyti, aptarti statinius, konstrukcijas, klausytis pristatymo, domėtis kitų pristatymu. Žaisti bendrus žaidimus, dalijantis, pasikeičiant savo žaislais. Tvarkyti žaislus, knygų lentynas. Diskutuoti, kodėl žaisliukai pyksta, spręsti problemines situacijas. Kurti žaidimo aplinką, tartis, užrašyti vaikų idėjas dėl žaidimo erdvių pakeitimo, atnaujinimo.

Dainuoti ir kurti daineles, klausytis, lopšinių, muzikinių kūrinių, mokytis žaidinti, migdyti. Kalbėti apie žmonių profesijas, kurie gamina žaislus, samprotauti kokios technikos reikia pagaminti žaislams. Aiškintis apie rankomis pagamintus žaislus.

Sugalvoti žaidimų su žaislais, vaidinti, kurti, pasakoti, improvizuoti, aktyviai judėti. Žiūrėti mėgstamus filmukus, vartyti mėgstamiausias knygutes, aptarti iliustracijas.

Klausytis grožinės literatūros ir muzikos kūrinių, aptarti, atsakinėti į klausimus, vaidinti girdėtos pasakos siužetą. Pasiūlyti įvairių saviraiškos judesiu būdų, sportuojant, žaidžiant judriuosius žaidimus, vaidinant. Improvizuoti garsus, elgseną vaidinant. Kurti pasakėles apie savo žaislus, kurti eiles, nuotraukų, piešinių albumus, knygeles, savo sumanymus vaizduoti piešiniuose, surengti vaikų kūrybos parodas, šventes.

Rengti meninius projektus: bendradarbiauti su kitomis grupėmis, pasikviesti tautodailininkę, tėvus, kartu bandyti kurti, gaminti žaislus, tartis su vaikais dėl kūrybinių darbų pristatymo. Išvykti į žaislų parduotuvę, į žaidimų kambarį, kompiuterinių žaidimų saloną.

Mano namai namučiai

Žiūrėti ir aptarti šeimos nuotraukas, albumus vaizdo įrašus. Sudaryti kuo įvairesnių galimybių pristatyti savo šeimą, jos pomėgius, ką jie veikia, kur dirba. Žiūrėti, aptarti nuotraukų albumus, kalbėtis apie šeimą, dalintis išpūdžiais, svečiuotis pas draugus. Kalbėtis, diskutuoti apie senelius, jų gyvenamą vietą, veiklą, užsiėmimus, palyginti kaip gyvena kaime ir mieste. Aptarinėti grožinę, pažintinę literatūrą. Kurti, pasakoti šeimos istorijas, vaizduoti savo kūriniuose. Pakviesti šeimos narius pabūti grupėje, papasakoti apie savo šeimą. Piešti šeimos narių portretus, judesį derinti su vaidyba, muzika, tyrinėti veido išraišką, atpažįstant nuotaikas ir jausmus. Kurti šeimos albumus, knygeles, rengti parodas. Organizuoti įvairių kūrybinių darbų kūrimą, skatinant pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Surengti šeimos sveiko maisto gaminimo dieną. Piešti, konstruoti savo šeimos namą, svajonių namą, kurti namą, kambarį ant šviesos stalo.

Numatyti išvykas, išskylas su šeimos nariais, pramogauti, žaisti, patirti išpūdžių. Svečiuotis draugų šeimoje, paskatinti vaiką papasakoti, pasiūlyti bendrą veiklą. Žaisti šeimos mėgiamus žaidimus, tartis, laikytis taisyklių. Švęsti vaikų gimtadienius, vardadienius ir kt.

Apsilankyti tėvelių darbovietėse, rengti susitikimus su įvairių profesijų žmonėmis. Susipažinti su įstaigų reklaminiais lankstinukais, įmonių katalogais. Sukurti savo tėvų darbovietės katalogus, susiskirstant į grupes, susitariant dėl vaidmenų, veiksmų, bendros veiklos. Žaisti kūrybinius žaidimus apie profesijas, inscenizuoti, panaudojant priemones, pasigaminant atributiką. Keisti žaidimo vietą, laisvai judėti, sukuriant įvairius pratimus, kūno judesius.

Padėti vaikams sužinoti apie gyvūnų, paukščių, vabzdžių šeimas, ieškoti apie juos informacijos, kalbėtis, diskutuoti, aiškintis problemines situacijas, numatyti išvykas.

Kurti bendrus meninius kūrybinius projektus su šeimos nariais, artimaisiais.

Aš ir mano augintiniai

Aiškintis, kuo vieni gyvūnai skiriasi nuo kitų, klausytis aiškinimo, pasakojimo, klausinėti, domėtis, aiškintis, liesti, tyrinėti, išreikšti emocijas, kalbėtis. Domėtis iliustracijomis, lyginti, nusakyti požymius, atrasti pažįstamus gyvūnus, simbolius.

Globoti grupėje gyvūną, domėtis jo priežiūra, elgsena. Ieškoti informacijos apie gyvūnus enciklopedijose, internete, apsilankyti bibliotekoje. Siūlyti kūrybinius projektus savo augintinio pristatymui, įtraukiant šeimas. Aptarti vaikų sumanymus ir idėjų realizavimą.

Nuvykti pas draugus, susipažinti su augintiniais, išreikšti savo įspūdžius, pasiūlyti sugalvoti bendrų žaidimų, tartis, laikytis susitarimų. Klausytis grožinės literatūros ir muzikos kūrybinių, aptarti, atsakinėti į klausimus, vaidinti girdėtos pasakos siužetą. Pasiūlyti įvairių saviraiškos judesiu būdų, sportuojant, žaidžiant judriuosius žaidimus, vaidinant. Improvizuoti garsus, gyvūnų elgseną vaidinant. Skatinti vaikų kūrybą apie savo augintinius, kurti pasakojimus, eiles, nuotraukų, piešinių albumus.

Vykti į zoologijos sodą, ūkį, susipažinti su ten gyvenančiais gyvūnais, juos vaizduoti įvairiomis raiškos priemonėmis, rengti parodėles, įgyvendinti bendrus vaikų sumanymus.

VAIKO SANTYKIŲ SU KITAIŠ PLĖTOTĖ

Lūkestis: vaikas bendraujantis ir bendradarbiaujantis, konstruktyviai veikia siekdamas bendrų tikslų, kuria ir palaiko gerus santykius su aplinkiniais.

Įgytos žinios bei supratimas, gebėjimai ir nuostatos

Sritis. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS	<u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendramžiais. <u>Esminiai gebėjimai:</u> <ul style="list-style-type: none">- supranta, kas yra gerai, kas blogai;- draugauja bent su vienu vaiku arba su visais- supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda- padedamas supranta savo žodžių ir veiksmyų pasekmes sau ir kitiems
Sritis. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS	<u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais. <u>Esminiai gebėjimai:</u> <ul style="list-style-type: none">- pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje;- mokosi iš suaugusiųjų, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi- žino kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais
Sritis. SAKYTINĖ KALBA	<u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. <u>Esminiai gebėjimai:</u> <ul style="list-style-type: none">- klausosi ir supranta kitų kalbėjimą- kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis- intuityviai junta kalbos grožį
Sritis. RAŠYBINĖ KALBA	<u>Vertybinė nuostata.</u> Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

	<p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius - pradeda skaitinėti
<p>Sritis. ESTETINIS SUVOKIMAS</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - jaučia, suvokia ir apibūdina elementarius muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno ypatumus - grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba - žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais
<p>Sritis. MENINĖ RAIŠKA</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.
<p>1,5 – (5) 6 metų vaikų veiklos gairės</p>	
<p><u>PROJEKTAS „AŠ IR KITI ŽMONĖS“</u></p> <p><i>Aš darželyje</i></p> <p>Susipažinti su darželio vidaus aplinka: aplankyti grupes, kabinetus, virtuvę, kitas patalpas. Susipažinti su dirbančiu personalu, išsiaiškinti darbuotojų funkcijas. Surengti nuotraukų apie darželio darbuotojus parodą. Žaisti vaidmeninius žaidimus apie darželio darbuotojus. Skatinti vaikus kurti, keisti, gražinti savo grupės aplinką, rūpintis augalais, saugoti, tausoti priemones, žaislus. Įsirengti naujų žaidimo erdvių, kartu su vaikais, tėveliais atnaujinti grupės aplinką. Diskutuoti apie grupėje auginamus augalus.</p> <p>Aplankyti kitas darželio grupes, tyrinėti jų aplinką, išbandyti įrenginius, žaislus. Sugalvoti bendros veiklos su kitų grupių vaikais. Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikai ką nors turėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu, skatinti pažaisti greta vienas kito.</p> <p>Parduotuvėje įsigyti naujų priemonių. Sukurti simbolinius ženklus, užrašus priemonių vietai žymėti, sukurti ar atnaujinti gimtadienių kalendorių.</p> <p>Žiūrinėti, vartyti darželio albumus, palyginti, kas pasikeitė, atpažinti darbuotojus, draugus. Kalbėtis apie darželio pavadinimą, istoriją, tradicijas, įsiminti adresą, telefoną, kelią į darželį, piešti darželį ir jo aplinką. Sugalvoti bendros veiklos su kitų grupių vaikais, išsiaiškinti, ką reiškia jų grupių pavadinimai.</p> <p>Susipažinti su darželio teritorija ir lauko aplinka: stebėti ir aptarti augančius augalus, gyvenančius gyvius, išbandyti lauko priemones ir įrenginius. Žaisti orientacinius žaidimus, naudojantis planais, schemomis. Žaisti judriuosius žaidimus, važinėti paspirtukais, dviračiais, ir pan., surengti varžybas.</p> <p>Kurti, saugoti, puošti ir puoselėti aplinką: pasodinti augalų, įkelti inkilėlių, ravėti gėlynus, piešti ant asfalto ir pan. Aplankyti arčiausiai esančius objektus už darželio tvoros: ežerą, mokyklą, stadioną, Salduvės kalną.</p> <p>Sugalvoti įvairios veiklos atsižvelgiant į metų laiką, oro sąlygas: rinkti gamtinę medžiagą, eksperimentuoti su smėliu, tyrinėti vabzdžius, stebėti paukščius, žaisti su sniegu ar pan.</p> <p>Aktyviai dalyvauti darželio šventėse, organizuojamuose konkursuose.</p>	

Organizuoti ir dalyvauti tradicinėse ir kalendorinėse šventėse: Kaziuko mugė, Užgavėnės, Velykos ir kt.

Mano draugai

Susipažinti su elementariomis kasdieninėmis mandagaus elgesio normomis. Žaisti draugystės žaidimus, pasisveikinant, apibūdinant, pasakant komplimentą. Sugalvoti žaidimų dviese, trise ir pan. Sudaryti mažas grupėles ir padėti vaikams užmegzti kontaktą su kitais. Žaisti susipažinimo ir atpažinimo žaidimus. Žaisti juokų žaidimus, sugalvojant vardus, pajuokavimus, pokštus, pasikeitus vardus. Žaisti pirštukų žaidimus. Sugalvoti linksmų žaidimų, užduotėlių, pratimų poromis. Dėmesingai išklausti kito ir klausytis kalbančiojo, priimti suaugusiojo ar draugo pagalbą, vykdyti jo prašymus, tartis, teikti pasiūlymus, plėtoti suaugusiojo ar draugo pasiūlytą veiklą.

Apsilankyti kitose darželio grupėse ir ten susirasti draugų. Kalbėtis apie draugiškumą, apie pagalbą vienas kitam. Aptarti savo ir draugo pomėgius, pasidalinti su draugu žaislais, vaisėmis. Pasiklausyti skaitomų kūrinių, pasakų, istorijų apie draugiškumą. Aiškinti vaikui nežinomų žodžių prasmę, rodant daiktus, veiksmus, jų paveikslėlius. Sugalvoti situacijų, kurios skatintų kreiptis į draugą: paprašyti pagalbos, padėkoti, skatintų pajusti bendrumo jausmą. Pratintis nesutarimus spręsti žodžiais, derybomis, mainais ir kt.

Kartu kurti ir aptarti grupės taisykles ar susitarimus. Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam.

Žaisti vaizduotės, judrius žaidimus, laikytis susitarimų. Skatinti susikurti savitą, jaukią žaidimo aplinką. Švęsti savo ir draugų siūlomas šventes, gimtadienius. Sukurti įvairių kūrinių, piešinių apie geriausius draugus. Nupiešti piešinėlį, linkėjimus sergančiam draugui, sugalvoti kitokių pralinksminimo, atjautos būdų, pasiūlyti užsirašyti savo vardą, palinkėjimą. Surengti kūrybos darbų parodėlę.

Kalbėtis apie draugus, draugystę, išreikšti žodžius emocijomis, gestais, judesiu. Sugalvoti veiklos, leidžiančios dar geriau pažinti grupės draugą: domėtis kas jam patinka, kas ne, ką mėgsta veikti ir pan. Komentuoti norus, emocijas, veiksmus.

Atsinešti iš namų mėgstamiausią žaislą, knygą, filmą, pasikeisti šiais daiktais su geriausiu draugu, pasidalinti įspūdžiais. Pasiklausyti skaitomų kūrinių, pasakų, istorijų apie draugiškumą, pabandyti inscenuoti, atkartoti. Svarstyti, diskutuoti, vertinti problemas, spręsti konfliktines situacijas, suprasti vieniems kitus. Mokyti konfliktus spręsti žodžiais, derybomis, susitarimu ir kt.

Kurti eiles, pasakas, dainas ir pan., susietas su grupės pavadinimu. "Išleisti" grupės knygą. Domėtis grupės pavadinimo istorija. Statyti, konstruoti panaudojant įvairiausias "statybines medžiagas". Žaisti slėpynių, gaudynių. Žaisti siužetinius žaidimus, juos plėtoti sugalvojant probleminių situacijų.

Apsilankyti pas draugus svečiuose, aptarti svečiavimosi etiketą. Parašyti laišką, aplankyti sergantį draugą, sugalvoti kitokių pralinksminimo, atjautos būdų. Surengti parodą "Mano draugo portretas" ir kt.

Mano miestas – Šiauliai

Kalbėtis apie tai, kuo įžymus, savitas mūsų miestas, kuo jis skiriasi nuo kitų Lietuvos miestų. Susipažinti su miesto simboliais: herbu. Žiūrėti ir aptarti albumus, domėtis knygomis, ieškoti informacijos internete, klausytis pasakojimų apie garsius architektūrinius pastatus ir paminklus. Aplankyti Talkšos ežerą, Katedrą, Salduvės kalną, Jaunųjų gamtininkų centrą, Saulės berniuką, Lapės skulptūrą, dramos teatrą, muziejus ir pan.

Daryti savo namo ar lopšelio-darželio maketą, kurti įvairiomis dailės priemonėmis savo esamą arba įsivaizduojamą miestą, išreikšti savo vaizduotę žodžiais, sukurti pasakojimus, eilėraščius. Laisvai judėti, improvizuoti judesiais.

Kurti trumpas sceneles su žodžiais, be žodžių, susitarti dėl vaidmenų, siužeto, gaminti atributiką, pakvietimus, skelbimus. Išvykti į gamtą, rengti plenerus, plėtoti vaikų, tėvų pasiūlytus sumanymus, idėjas.

Rengti sportines estafetes, rungtis, žaisti šeimos laisvalaikio žaidimus, judėti poroje, rikiuotėje, greta, organizuoti dviratukų, paspirtukų varžybas, laikytis taisyklių.

VAIKO ĮGALINIMAS MOKYTIS

Lūkestis: vaikas yra pasirengęs mokytis visą gyvenimą, įgijęs būtiniausių gebėjimų, kritiškai mąsto, siekia žinių ir kūrybingai jas taiko spręsdamas problemas.

Įgytos žinios bei supratimas, gebėjimai ir nuostatos

<p>Sritis. PROBLEMŲ SPRENDIMAS</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams sunkumams bei iššūkiams įveikti.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - atpažįsta ir įvardija ką nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo - suvokia savo ir kitų ketinimus - ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas - pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes
<p>Sritis. MATAVIMAS IR SKAIČIAVIMAS</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu - sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį - apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje - sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa praleistus jų narius - skiria daiktų spalvą ir formą, dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje - sieja daiktus su jų vaizdais nuotraukose, piešiniuose - pastebi laiko tėkmės požymius - tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus
<p>Sritis. APLINKOS PAŽINIMAS</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius; - apibūdina save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus - domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis
<p>Sritis. TYRINĖJIMAS</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką; - įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą) - mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė

<p>Sritis. MOKĖJIMAS MOKYTIŠ</p>	<p><u>Vertybinė nuostata.</u> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p> <p><u>Esminiai gebėjimai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusiuosius - įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, kurdami, klausinėdami, ieškodami informacijos - mokosi spręsti problemas, susitariant, išbandant - pradeda suprasti mokymosi procesą ir jo svarbą
<p>1,5 – (5) 6 metų vaikų veiklos gairės</p>	
<p style="text-align: center;"><u>PROJEKTAS „MANO ŠALIS LIETUVA – DIDELIO PASAULIO DALIS“</u></p> <p style="text-align: center;"><i>Lietuva – gimtinė mano</i></p> <p>Kalbėtis apie gimtinę “Lietuvą”, prisiminti šalies atributiką, tyrinėti Lietuvos žemėlapi, rasti savo šalį, jos vėliavą pasaulio žemėlapyje. Klausyti pasakų, eilėraščių, legendų, dainelių apie Lietuvą. Vartyti enciklopedijas, knygeles, žurnalus, foto albumus, aptarti iliustracijas, paveikslus. Žiūrėti dokumentinius filmus apie Lietuvos gamtą, kraštovaizdį. Kalbėtis apie kaimą ir miestą: žmonių darbus, gamtą, kraštovaizdį, gamtosaugą, diskutuoti aplinkosaugine ir gamtosaugine tema. Pasižvalgyti interneto puslapyje www.lietuva.lt, aptarti architektūrą, papasakoti apie senovę. Pasikalbėti, kas saugo Lietuvą dabar, susitikti su kariais.</p> <p>Klausyti muzikos, gamtos garsų, lietuvių kalbos tarmių įrašų. Eiti lietuvių liaudies ratelius, žaisti liaudiškus žaidimus, dainuoti liaudiškas dainas.</p> <p>Spalvinti, piešti, kopijuoti valstybės ženklus, simbolius, pinigus. Dailinti, dekoruoti, puošti ornamentais savo darbelius, molio lipdinius. Išbandyti įvairius amatus: lipdyti, austi, pinti, rišti, karpyti ir kt.</p> <p>Žaisti didaktinius žaidimus apie Lietuvą. Kurti eilėraščius, istorijas ir savitą tautosaką apie savo šalį. Kurti siužetus, pasiskirstyti vaidmenimis, improvizuoti, išreikšti save judesiu, kurti pasakojimus, iliustruoti.</p> <p>Švęsti tradicines kalendorines šventes, surengti vakaronę, konkursą su šeimos nariais. Surengti šeimos narių meninių darbų, rankdarbių parodėlę.</p> <p>Kalbėti apie žmonių profesijas, apie švietimo, sveikatos, prekybos, transporto, kultūros, gamybos įmones, apie tėvelių, kitų artimųjų darbovietes. Apsilankyti tėvelių darbovietėse, rengti susitikimus su įvairių profesijų žmonėmis. Susipažinti su įstaigų reklaminiais lankstinukais, įmonių katalogais.</p> <p>Žaisti kūrybinius žaidimus apie profesijas, inscenizuoti, panaudojant įvairias priemones, pasigaminant atributiką.</p> <p>Kalbėtis, diskutuoti apie tai, kokiomis transporto priemonėmis naudojamės dažniausiai, kokių reikia laikytis saugumo taisyklių. Pasidalinti išpūdžiais apie labiausiai patinkančią priemonę, klausyti kalbančiojo. Žiūrėti vaizdo įrašus apie susisiekimo priemones, techniką. Aptarti, kokiomis susisiekimo priemonėmis naudojasi šiaurietė, jas skaičiuoti, lyginti. Kalbėtis, kokia technika reikalinga kaime, kam ji reikalinga, kuo ji skiriasi nuo miesto technikos. Susieti žmonių profesijas su jiems reikalinga technika. Ieškoti informacijos enciklopedijose, internete.</p> <p>Skaityti kūrinius, kalbėti apie elgesį gatvėje, spręsti įvairias problemines situacijas. Surengti išvyką, stebėti suaugusių veiksmus, elgesį, aiškintis situacijas, mokytis tinkamai elgtis. Susipažinti su gyvūnais, kurie padeda keliauti.</p> <p>Piešti transporto modelius, gaminti maketus, pavadinti, apibūdinti, įsirengti žaidimo erdves. Organizuoti kartu su šeimos nariais žaislinių mašinų, modeliukų, vaikų darbų parodas.</p> <p style="text-align: center;"><i>Lietuvos miestai ir kaimai</i></p> <p>Tyrinėti Lietuvos žemėlapi, rasti aplankytas vietas. Dalintis išpūdžiais, patirtais keliaujant po Lietuvą, žiūrėti atsineštas nuotraukas. Pasakoti apie tai, kur kas atostogauja, kas turi kaimą, sodą,</p>	

sodybą. Svarbiausias Lietuvos miestas – Vilnius. Matuojant atstumus žemėlapyje surasti toliausiai ir arčiausiai nuo Vilniaus nutolusį miestą, toliausiai ir arčiausiai nuo Šiaulių nutolusį miestą.

Susipažinti su Lietuvos miestų atributika, tyrinėti, kas pavaizduota herbuose, vėliavose. Žaisti žaidimus, įsimenant miestų pavadinimus. Suskaičiuoti didesnius miestus, juos palyginti pagal didumą. Žiūrėti dokumentinius filmus apie Lietuvos gamtą, kraštovaizdį. Kalbėtis apie kaimą ir miestą: žmonių darbus, gamtą, kraštovaizdį, ieškoti žinių, informacijos vartant enciklopedijas, žurnalus, laikraščius, žemėlapius. Žaisti didaktinius žaidimus, skirti miesto ir kaimo ypatumus.

Klausytis skaitomų tautosakos ir grožinės literatūros kūrinių, sakmių, padavimų. Sekti pasakas, pasakoti legendas, kurti pasakojimus, eilėraščius, daineles apie savo miestą, senelių sodybą, žemdirbius ir kt. Šokti liaudies šokius, ratelius. Piešti, tapyti, aplikuoti pagal vaikų sumanymus. Surengti vaikų darbų ir kūrybos parodėles.

Europos miestai

Kalbėtis ir dalintis įspūdžiais apie aplankytus Europos miestus, ieškoti informacijos enciklopedijose apie Europos miestus, kuriuose vaikai pabuvojo kartu su tėveliais, lyginti, kuo jie skiriasi nuo Lietuvos miestų (pastatai, pilys, klimatas, augmenija, gyvūnija). Ieškoti Europos žemėlapyje miestų, matuoti žemėlapyje atstumus tarp miestų, palyginti kurie atstumai didesni – tarp Lietuvos miestų ar Europos miestų.

Diskutuoti kokie Europos miestai yra patys didžiausi, kokiose valstybėse jie yra. Kurti miestus, namus.

Lietuvos ir kitų kraštų gamta

Kalbėtis, diskutuoti apie tai, kad žemėje gyvena įvairiausi gyvūnai, auga įvairūs augalai, kodėl ir kokie gyvūnai Lietuvoje gyventi negali, kokie gyvūnai gyvena žemėje, po žeme, vandenyje, kokių yra gyvūnų (laukinių, naminių, pavojingų, plėšrių), iš kur atsiranda paukščiai, kodėl paukščiai migruoja. Žiūrėti enciklopedijas, ieškoti informacijos, vartyti, skaityti knygas apie gamtą, kraštovaizdį. Susipažinti su Lietuvos Raudonąja knyga, susitikti su gamtosaugininkais. Aptarti Lietuvos klimatą, oro sąlygas.

Stebėti įvairius gamtos reiškinius, atsižvelgiant į metų laiką: debesis, lietų, vaivorykštę, vėją, sniegą ir pan. Pildyti orų kalendorių. Keliauti į parką, mišką, prie Talkšos ežero. Rinkti gamtinę medžiagą, kurti iš jos įvairius darbelius. Tvarkyti darželio aplinką.

Kalbėtis apie vandens telkinius, upes, ežerus, Baltijos jūrą, aptarti elgesio prie vandens ir gamtoje taisykles. Atsinešti nuotraukų apie atostogas gamtoje, jas aptarti, palyginti. Klausytis grožinės literatūros, pasakų ir padavimų, tautosakos apie gamtą.

Sodinti ir prižiūrėti kambarinius ir lauko augalus, stebėti vabzdžius ir kitus gyvius gamtoje. Eksperimentuoti su gamtinėmis medžiagomis: plukdyti, matuoti, lyginti, sverti.

Tyrinėti, eksperimentuoti su smėliu, vandeniu, sunkiais, lengvais daiktais, biriomis medžiagomis, sverti svarstyklėmis ir pan. Eksperimentuoti su šviesa, šešėliais prie šviesos stalo atrandant, lyginant. Prie šviesos stalų kurti įvairius gamtovaizdžius.

Žaisti pažintinius, judriuosius, muzikinius žaidimus. Klausytis gamtos garsų įrašų, klasikinės muzikos. Žaisti atsipalaidavimo, nusiramavimo žaidimus. Vaidinti įvairius žvėris, paukščius, vabzdžius ir pan., imituojant jų garsus, judesius.

Ugdymo/si aplinka yra neatsiejama ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo programos tikslo. Kuriama aplinka sudaro sąlygas skleistis kiekvieno vaiko kritiniam ir kūrybiniam mąstymui, kūrybiškumui, patirti kūrybos džiaugsmą, spręsti problemas, reikšti savo nuomonę. Aplinkoje yra įvairių ugdomųjų priemonių (taip pat ir specialiųjų ugdymosi priemonių), skatinančių aktyvią vaiko veiklą, jo smalsumą, vaizduotę. Ugdymo aplinkoje yra įrangos ir ugdymo/si priemonių, pritaikytų ir berniukams, ir mergaitėms. Vaikams žaisti, bendrauti sudaromos sąlygos ir už grupės ribų, tam panaudojamos ir kitos patalpos. Vaikai susipažįsta tarpusavyje, kuria bendrus žaidimus, mokosi orientuotis darželio aplinkoje.

Grupių baldai, įranga ir ugdymo priemonės, grupių erdvės, kitos patalpos, yra patrauklios, estetiškos, saugios ir patogios. Vidaus patalpos yra tinkamai apšviestos, vėdinamos, jose palaikoma tinkama temperatūra.

Vaikų meninei, kūrybinei veiklai kuriama saviraišką žadinanti aplinka. Naujos patirties vaikai įgyja lankydami parodas, teatrus, renginius, susitikdami su meno žmonėmis, stebėdami meninių kolektyvų pasirodymus, aktyviai veikdami prie šviesos stalų, dalyvaudami kitoje meninėje veikloje.

Priemonės vaiko individualių galių plėtotei:

Vaikų meninei raiškai naudojamos įvairios faktūros medžiagos, dailės priemonės, muzikiniai instrumentai, garso ir vaizdo įrašai, teatro priemonės, atributika, dekoracijos erdvių įsirengimui. Kūrybiniam darbams (įvairių faktūrų, tekstūrų, spalvų kartonas ir popierius; įvairūs dažai: guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė; klijai (PVA, sausi, universalūs, skirti akmenukams, karoliukams klijuoti); balta ir spalvota kreida; pilki ir spalvoti akvareliniai pieštukai; įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai; žirkklės, pagaliukai, kempinės, voleliai; tušas, siūlai, ir kt.); štampos, antspaudavimo priemonės, formelės; molbertai; kompiuteriniai žaislai; švenčių atributika; veidrodžiai; nuotraukos, knygelės, žurnalai; popierius; atvirukai, vokai, plakatai, knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, dailės albumai ir kt.), raidynai; žodžių kortelės, stalo žaidimai su raidėmis, automobiliai ir kt. su užrašais; žymekliai knygoms; kompiuteris, konstruktoriai, kūrybiniai, didaktiniai, stalo žaidimai, loto; kaspiniai, skarelės, audeklo atraižos, skraistės, kutai šokiui; lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, sviediniai, kėgliai, virvė, badmintonas; treniruokliai, krepšinio lenta su lanku, krepšinio stovas, futbolo vartai; šiurkštūs, gruoblėti kilimėliai; sūpuoklės, sienelės, kopėtėlės, lindynės, tilteliai, suoleliai ir jų komplektai įskaitant vaikų lauko žaidimų aikšteles; čiuziniai, įvairios minkštos porolono formos; parašutas; priemonės estafetėms, kliūtims; švilpukas; priemonės balansavimui ir koordinacijai; priemonės žymėjimui (kūgiai, lazdos, žymekliai, formos ir pan.), pirštų, delnų, pėdų atspaudų darymo medžiagos (dažai, molis, smėlis ir kt.); paveikslėliai, plakatai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis; priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui; kamuoliai, skirti šokuoti, suptis; supamieji žaislai; grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.); riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.) kamuoliukų baseinas; saugaus eismo ir elgesio kortelės, sėdmaišiai; nuotaikų kortelės; atsipalaidavimo žaislai (minkšti, siužetiniai); žaislai-galvosūkių; statybinės detalės su sraigtais ir veržlėmis, kaladėlės ir kaladės, teminiai jų rinkiniai, konstruktoriai, mozaikos, medinės, plastmasinės, dėlionės; dėžės, krepšiai, pagalvėlės ir kt.

Priemonės vaiko santykių su kitais plėtotei:

Bendravimo situacijų kūrimui, problemų sprendimui naudojami įvairūs kūrybiniai, stalo, konstrukciniai žaidimai, atributika siužetiniams žaidimams. Kuriamos uždaros erdvės: spintelių bei lentynų pertvaros, palapinės, širmos, kurios užtikrina saugų judėjimą, padeda atsiriboti nuo kitų, kai vaikui to norisi, rinktis žaidimo vietą, priklausomai nuo vidinės būsenos ar nuotaikos.

Vaiko santykius su kitais padeda plėtoti: paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, siužetiniai žaislai (lėlės, vežimėliai, baldai, indeliai, drabužiai, įvairių profesijų atributai); automobiliai, automobiliniai garažai, trasos; buitės ir kt. daiktai; žaidimai poromis, keliese (domino, loto, šaškės); širmelė ir kita įranga teatrui; pirštukų lėlės ir kt.; apranga ir vaidybos atributika vaikams

(skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.); muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, barškučiai, trikampiai, varpeliai, tambūrinai, žvangučiai, skudučiai, būgneliai, marakasai, metalofonai, kanklės, pianinas, ritminiai mušamieji instrumentai ar savos gamybos instrumentai); muzikos centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); muzikos ženklų rinkiniai, muzikinės dėžutės, muzikiniai žaislai ir pan.; pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės).

Komunikacinei veiklai pasitelkiamos informacinės priemonės: bibliotekėlės (pasakų, spalvinimo, užduotėlių knygos, vaikiškos enciklopedijos ir kt.), spaudiniai (plakatai, stalo, konstrukciniai žaidimai ir kt.), skaitmeninės priemonės (paruoštukai, įrašai, kompiuteriai ir kompiuterinės programos, kompiuteriniai žaidimai, ugdomieji, animaciniai filmai ir kt.).

Priemonės mokėjimui mokytis:

Naudojamos priemonės, skatinančios vaikų savaiminę veiklą, tyrinėjimų iniciatyvas, norą pažinti, atrasti. Tai „šviesos“, „smėlio“ stalai, dėžės, padidinimo stiklai, lupos, svarstyklės, matavimo prietaisai, garso išgavimo priemonės, cilindrai ir kt. Priemonės eksperimentavimui (magnetai, mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdžiai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, muilo burbulai, žaislinės plunksnos ir kt.); smėlio dėžės; laikrodis, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos), smėlio laikrodukai; įvairios ilgio matavimo priemonės, svirtinės svarstyklės; skaičiavimo pagaliukai, didaktinės skaičiavimo priemonės; erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros; pinigų pavyzdžiai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui; išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai; žmonių buitės, profesijų atributai: įrankiai, rakandai (sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės) techniniai žaislai (žybsintys, pypsintys; prisukami, inerciniai, elektriniai, t.y. su elementais); galvosūkių, labirintai; gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga ir pan.

Vaikų pažintinei veiklai pasitelkiamos įvairios techninės priemonės: muzikiniai centrai, telefono, kasos aparatai, mikroskopai. Lietuvos ir regiono žemėlapiai, Lietuvos Respublikos vėliava (maža), gimtojo miesto herbas; vandenį geriantis popierius, žvakės; rašomoji, magnetinė lentos, lentynėlės, spintutės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms; informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.); skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės; priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės, smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga, laistytuvai.

Ugdymo turiniui įgyvendinti reikalingi baldai: vaikiški staliukai, kėdutės, lovytės, spintelės, komodos, siužetiniai baldeliai, nameliai, suoliukai, sekcijos ir kiti.

Priemonės turi būti estetiškos, funkcionalios ir padedančios:

- skatinti vaiko savarankiškumą ir aktyvumą
- tenkinti norą žaisti ir bendrauti su kitais
- pažinti aplinką, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti
- ugdyti meninę saviraišką ir kūrybiškumą
- kurti sąlygas vaikų bendravimo kultūrai plėtoti

TRADICINĖS LOPŠELIO-DARŽELIO ŠVENTĖS, SAVAITĖS

*„Žmogus turi savo ipročius,
šeima turi savo papročius,
tauta savo tradicijas“.*

Darželio tradicinės šventinės savaitės ir šventės organizuojamos vykdant projektus arba nesiejamos su projektais. Šventė yra gyvas kūrybinis vyksmas, kurio metu ugdomi vaiko jausmai,

plečiamas supratimas apie pasaulį, jis natūraliai perima tautos kultūros pagrindus. Nei viena šventė neturi būti repetuojama, skirta žiūrovams stebėti ir vertinti. Šventė kuriama visų jos dalyvių **čia pat ir šiuo metu**. Tai reikšminga vaiko gyvenimo dalis, kur labai svarbu tikri jausmai, emocijos, tikras šventinio vyksmo išgyvenimas.

Mėnuo	Darželio tradicija	Vaikų veiksenos
RUGSĖJIS	Rudenėlio dovanų savaitė 	<p>Vaikai susipažįsta su mūsų soduose ir daržuose augančiais vaisiais ir daržovėmis. Juos liečia, ragauja, kalba, diskutuoja. Sužino apie vaisių ir daržovių naudą žmogui, gamina mišraines, kepa blynelius susipažįsta su vaisių ir daržovių priežiūros darbais. Piešia, lipdo įvairias rudens dovanas.</p> <p>Iš vaisių ir daržovių gamina įvairių gyvūnų, daiktų figūras, ruošia šių darbelių parodėlę šventei.</p>
SPALIS	Duonelės pagerbimo savaitė 	<p>Vaikai susipažįsta su javais, mokosi skirti rugių, kviečių, miežių ir avižų grūdus, sužino iš kokių grūdų kepama balta ir juoda duona. Klausosi pasakos „Kaip vilkas užsimanė duonos išsikepti“, aptaria ilgą duonelės kelią ant mūsų stalo, bando vaidinti pasakos epizodus ir visą pasaką. Mokosi patarlių ir priežodžių apie duoną ir darbą. Šventės dieną atsineša duonelės ir pyrago gaminių, juos skanauja, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, vaidina. Vaikai vyksta į Šiaulių malūną, dalyvauja edukacinėje programoje „Duonos kepimas“.</p>
SAUSIS	Darželio gimtadienis 	<p>Vaikai pasakoja apie savo gimtadienius ir kitas šeimos šventes, atsineša švenčių nuotraukų, rodo draugams, džiaugiasi jomis, pasakoja švenčių įspūdžius. Vaikai sužino, kad mūsų darželis turi savo gimtadienį.</p> <p>Piešia ir aplikuoja atvirukus, daro simbolius, mokosi eilėraščių, dainelių. Žaidimų metu puošia šventinius stalus, „kepa“ pyragus ir pan.</p> <p>Šventės metu vaikai džiaugiasi ir linksmynasi, dalyvauja atrakcionuose, loterijoje, žaidžia su balionais ir t.t.</p>
SPALIS GEGUŽĖ	Sporto savaitės 	<p>Dalyvauja judriuose, sportiniuose žaidimuose, estafetėse. Patiria judėjimo džiaugsmą, išmoksta judrių žaidimų su taisyklėmis, jų laikosi. Vežioja vienas kitą rogutėmis. Suvokia sporto ir saugaus elgesio lenktyniavimo metu svarbą žmogaus sveikatai.</p>
KOVAS	Teatro savaitė 	<p>Tai vaikų veikla, susieta su vaidyba. Jie išreiškia save kaip žiūrovą ir artistą, semiasi įkvėpimo iš kitų vaikų vaidybos, įgyja pasitikėjimo savimi. Gamina dekoracijas pasakos inscenizacijai, vaidmenų pasiskirstyme aktyviai reiškia savo nuomonę, vaidina.</p>
GEGUŽĖ	„Vaikystės spindulėlio“ šventinė savaitė 	<p>Vaikai kartu su pedagogais pasidžiaugia, reflektuoja per metus saviraiškoje įgytą patirtį, gebėjimus, pasiekimus. Ruošiasi mokslo metų uždarymo bendruomenės šventei. Vaikai kartu su tėveliais (globėjais) ir kitais šeimos nariais, mokytojais darželio kieme sportuoja, atlieka kūrybines užduotis, lenktyniauja, šmaikštauja, vaištinasi.</p>

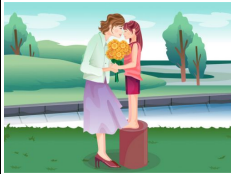
GEGUŽĖ	Kūrybinės raiškos savaitė 	<p>Vaikai patys pasirenka mėgstamiausias saviraiškos idėjas. Dainuoja, šoka, vaidina, piešia, lipdo, lanksto karmo, konstruoja, žaidžia tai, kas jiems labiausiai patinka ir įdomu. Kuria daineles, trumpas pasakėles, eilėraštkus, įvairius meninės veiklos darbelius, rengia darbėlių parodėles, trumpus pasirodymus tėvams, kitų grupių vaikams, draugams.</p>
GEGUŽĖ	Išvykų savaitė 	<p>Vaikai organizuojamose išvykose po Šiaulių krašto lankytnas vietas, susipažįsta su nauja aplinka, ją stebi ir lygina su įprasta aplinka, kalba, diskutuoja, aptaria, tyrinėja gamtą. Keliaudami įgyja daug naujos patirties, išpūdžių, juos išreiškia meninėje veikloje: piešia, aplikuoja, žaidžia, stato, konstruoja.</p>

KALENDORINĖS ŠVENTĖS

*Tikra šventė nukelia dangų ant žemės,
pralenkia ateitį, taisy nuotaiką
atneša gyvenimo meilę.*

H. Holbfasas

Mėnuo	Numatomos šventės	Vaikų veiksenos
GRUODIS	Kalėdinė eglutė 	<p>Vaikai gyvena Kalėdų ir Naujųjų metų laukimo nuotaika. Sužino, kas yra Adventas, susipažįsta su jo papročiais, domisi kūdikėlio Jėzaus atsiradimu, kaupia gerų darbų kraitelę: mokosi ne tik atjausti, bet ir padėti draugui, mamai, tėčiui, neįgaliam ar senam žmogui. Kartu su tėveliais dalyvauja Adventiniuose vakarėjimuose. Puošia eglutę ir grupės patalpas žaislais ir savo darbėliais.</p> <p>Mokosi dainėlių, ratėlių, pokštauja su Kalėdų senėliu, džiaugiasi dovanėlėmis.</p>
SAUSIS	Trys karaliai 	<p>Vaikai dalijasi išpūdžiais apie Kalėdų ir Naujųjų metų šventes, susipažįsta su trimis Karaliais, atėjusiais iš tolimų šalių. Vaikai atsiveikina su eglute, šoka ratėlius, žaidžia žaidimus, nukabina nuo eglutės žaisliukus.</p>
VASARIS	Lietuvos valstybės atkūrimo diena 	<p>Vaikai ruošiasi Lietuvos gimtadienio šventei: piešia mamą, tėtį, namus, aplikuoja, gamina trispalves vėliavėles, stato Gedimino pilį, mokosi dainėlių, patarėlių. Vaikai džiaugiasi savo namais, kiemu, gatve, daržėliu. Pasakoja, kaip myli savo mamą, tėtį ir visus šeimos narius. Gėrisi gimtinės vaizdais, klampoja po apsnigtus laukus, daržėlio kiemą, Talkšos ežero pakrante.</p> <p>Susipažįsta su Lietuvos valstybės simboliais: vėliava, herbu, himnu, Gedimino pilimi.</p>
VASARIS	Užgavėnės	<p>Vaikai susipažįsta su Užgavėnių šventės tradicijomis ir papročiais: gamina Užgavėnių kaukes, išmoksta blynų prašymo ketureilių, pajuokavimų, žaidžia žaidimus, ratėlius, atlieka Užgavėnių burtus, draudimus, klausosi pasakojimų apie Lašininį ir Kanapininį, Morę, ieško pavasario ženklų gamtoje. Sužino, kas yra Gavėnia, pavasario sutikimo papročius, patiria žiemos baigties ir pavasario pradžios virsmą.</p>

		Vaikai dalyvauja Užgavėnių šventėje, susitinka su šventės herojais: Kanapiniu, Lašininiu, stebi Morės deginimą. Smagiai dainuoja, šoka, triukšmauja, „varo“ žiemą iš kiemo, skanauja Užgavėnių blynus.
KOVAS	Kazimiero diena 	Vaikai sužino apie Šv. Kazimierą, Lietuvos globėją, jo vardo dieną. Susipažįsta su amatais: audimu, pynimu, rišimu, puodininkyste, darbais iš medžio, mugės kepiniais. Kaziuko mugėi gamina įvairius darbelius: gėlytes, vazes, įvairias verbas, kuria verbų raštus popieriuje ir pan. Kaziuko mugėje dainuoja lietuvių liaudies dainas, šoka ratelius, žaidžia liaudies žaidimus, pokštauja, išbando įvairias pramogas, draugams dovanoja savo pagamintus darbelius.
BALAN- DIS	Velykos 	Velykos – pavasario šventė. Ruošdamiesi šventei, vaikai sužino Šv. Velykų prasmę ir papročius, išbando įvairius kiaušinių marginimo būdus, raštus, margina išpūstus kiaušinius guašu, akvarele, vašku. Ruošia velykinius sveikinimus-atvirukus draugams, tėveliams. Stebi atbundančios gamtos požymius: ieško prie Talkšos ežero karklo, žilvičio „kačiukų“, beržo žirginėlių. Šventėje susipažįsta su Velyke, kitais šventės veikėjais, žaidžia žaidimus, ridena margučius, lenktyniauja tarpusavyje.
GEGUŽĖ	Šeimos diena 	Sužino, kada švenčiama Motinos diena, Tėvo diena, dalyvauja pokalbiuose apie mamytės, tėvelius: ką jie dirba, kaip padėti savo mamytėms, tėveliams, svarsto, kuo galima pradžiuginti mamytės ir tėvelius, gamina jiems dovanėles. Šventėje bendrauja visa šeima, kartu šoka, dainuoja, linksminasi, vaikai dovanoja mamoms ir tėčiams pačių padarytas dovanas.

VII. UGDYMO SI PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

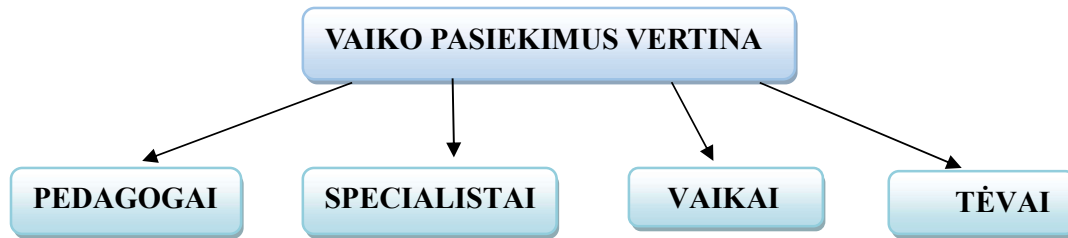
Vaiko pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiko daromą pažangą ir pasiekimus atskirais amžiaus tarpsniais, kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaiko pasiekimų vertinimas organizuojamas vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014) ir įstaigoje parengtu Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo tvarkos aprašu, patvirtintu įstaigos tarybos.

Vaiko pasiekimų vertinimo tikslas - nustatyti vaiko esamus gebėjimus bei numatyti tolesnio ugdymo(si) gaires.

Vertiname, kad:

– pažintume vaiką, išsiaiškintume ugdymo(si) ypatumus ir individualų ugdymo(si) stilių,

- atskleistume vaiko pastangas bei pažangą ir padėtume vaikui susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos,
- planuotume tolesnio ugdymo/si perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei,
- apibendrinus sukaupią vertinimo informaciją koreguotume ugdymo planus,
- išsiaiškintume ne tik pasiekimus ir pažangą, bet ir identifikuotume galimus vaiko raidos sutrikimus.

Vaikų pasiekimai vertinami naudojant tris vertinimo tipus: diagnostinį, formuojamąjį ir apibendrinamąjį.

Diagnostinis – atliekamas mokslo metų pradžioje ir tada, kai auklėtojas pradeda dirbti su nauja grupe, kai į grupę ateina naujas vaikas, norint pažinti ugdymosi poreikius ir numatyti artimiausią ugdymosi perspektyvą.

Formuojamasis - apima įvairių ugdymosi situacijų, veiklų stebėjimą, jų įdomumą vaikams bei pokalbius su vaikais, pačių vaikų savo ugdymo/si sėkmių ar nesėkmių vertinimą.

Apibendrinamasis - nustatoma, kiek vaikui pavyko pasiekti įvairiose srityse, ką jis jau žino ir geba, kokią pažangą padarė, priimamas sprendimas dėl tolimesnio ugdymo/si.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra **grupių auklėtojai**. Vaiko pasiekimus vertina tėvai(globėjai) ir patys vaikai. Specialiųjų ugdymo/si poreikių vaikų pasiekimus vertina lopšelio-darželio specialistai kartu su auklėtojais. Jie teikia rekomendacijas grupių auklėtojams, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, sudaromos individualios programos vaikams, kuriems ugdymo turinys pritaikomas.

Pedagogai 2 kartus metuose (spalio ir kovo mėn.) vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymo pasiekimų sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnelį ir išsiaiškina silpniau ir stipriau išreikštus gebėjimus, numato kiekvieno vaiko ugdymo/si perspektyvą. Informacija apie kiekvieno vaiko daromą pažangą renkama viso vaiko ugdymosi lopšelyje-darželyje metu.

Informacijos rinkimo apie vaiko pasiekimus ir pažangą būdai ir metodai:

- **Stebėjimas** – pagrindinis vaiko pažinimo būdas, kurį taiko įstaigos pedagogai.
- **Pokalbis** su vaiko tėvais(globėjais), siekiant išsiaiškinti jų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) ir sužinoti nuomonę apie vaiko pasiekimus ir pažangą.
- **Pokalbis** su vaiku, siekiant išsiaiškinti, kaip vaikas gali išsakyti savo mintis, samprotavimus apie tai, ką žino, ko išmoko, požiūrius, išgirsti komentarus apie savo veiklą, savijautą, emocijas.
- **Vaikų veiklos rezultatų analizė** - kūrybos darbų su aprašais analizė, vaizdo įrašų analizė, vaiko veiklos nuotraukos su aprašais, žodinės kūrybos, rašytinės kalbos, elgesio, įvairios veiklos užfiksuotų pavyzdžių analizė ir kt.

Informacija apie ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimus ir padarytą pažangą kaupiama pasiekimų aplanke ir el. dienyne „Mūsų darželis“. **Aplanko paskirtis** – suteikti visuminę informaciją apie vaiko pasiekimus, išryškinant gebėjimų augimą ir atpažįstant vaiko daromą pažangą. **Vaiko pasiekimų aplanкас** – puikus vaiko vertinimo ir įsivertinimo būdas, kai vaikas įsivertina savo pasiekimus, aptardamas per tam tikrą laikotarpį sukaupią aplanko turinį kartu su auklėtoju/tėvais. Toks vertinimas suteikia galimybę vaikui įsivertinti savo galias, atpažinti savo gebėjimus tam tikrose srityse ir ugdytis motyvaciją tolesniam ugdymuisi. Kartu su vaiku

aptariama, kas jam sekėsi, kas buvo sunku, ką jis sužinojo, kaip jautėsi, ko išmoko. Vaikas savo gebėjimus vertina visus metus.

Grupėje pasiekimų apilankas laikomas vaikui prieinamoje vietoje. Sukaupia informacija apie vaiko pasiekimus saugoma, kol vaikas išeina į priešmokyklinę grupę. Ji atiduodama priešmokyklinio ugdymo pedagogui.

Tėvų informavimas apie vaiko pasiekimus ir pažangą

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais(globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų(globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Po pirmo ir antro pusmečio atliekama surinktos informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą analizė. Tėvai(globėjai) su vaiko darbais, ugdymo(si) pasiekimais ir daroma pažanga gali susipažinti kiekvieną darbo dieną el. dienyne „Mūsų darželis“. Apie ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pastebėtus vaikų ką tik įgytus gebėjimus tėvai(globėjai) informuojami nuolat atvedus ar pasiimant vaiką - individualūs pokalbiai, elektroninės informacinės priemonės (naudojant elektroninį pašlą, Skype, grupes Facebook’e ir kt.).

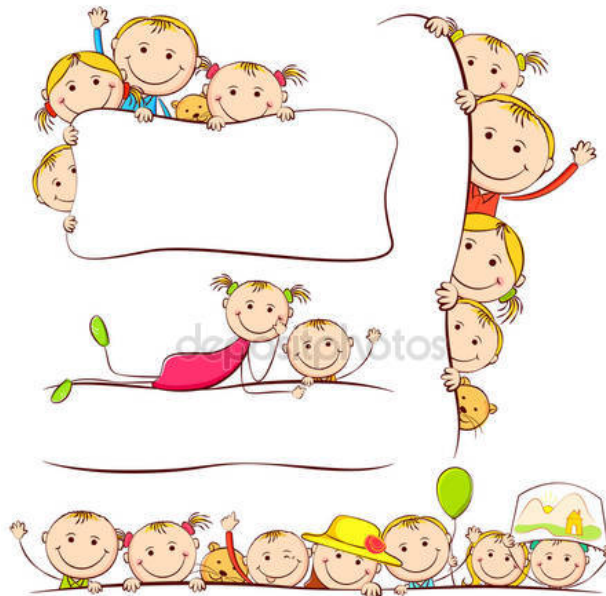
Teikdami infomciją apie vaiko pasiekimus darželio bendruomenei, tėvams(globėjams), pedagogai laikosi pedagoginės etikos normų, konfidencialumo principo.

UGDYMO(SI) SĖKMĖS RODIKLIAI:

- kiekvieno vaiko gera savijauta, aktyvi veikla, džiugus, motyvuotas dalyvavimas grupės gyvenime
- kiekvieno vaiko daroma pažanga ir įgyti pasiekimai visose ugdymo srityse
- interpretacinis programos įgyvendinimas
- tėvų(globėjų) - bendruomenės aktyvus dalyvavimas įgyvendinant programą

KAIP BUS VERTINAMA UGDYMO/SI KOKYBĖ?

Pokalbių, diskusijų, apklausų (vaikų, tėvų(globėjų), pedagogų), stebėjimų analizavimas, pedagogų veiklos refleksija.

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas. (2001). Vilnius: Minklės leidyba.
2. Burškaitienė R. (2016). OPA PA draugai PI KA! Pedagogų knyga. Kaunas: Šviesa.
3. Bulotaitė L. Gudžinskienė V. Monkevičienė O. Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. (2004). Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
4. Dodge, D. T., Colker, L. J., Heroman, C. (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
5. Geros mokyklos koncepcija. (2015).
6. Gražienė V. (2009). Projektų metodo pagrindai. Vilnius: Gimtasis žodis.
7. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. (2016). Vilnius: ŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
8. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015). Vilnius: ŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
9. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. (2005).
10. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. (1993). Vilnius: Leidybos centras.
11. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (Nr. IX-1630, 2003-06-17, 2003, Nr. 63-2853).
12. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas (Nr. 1-533, 1994-07-07, 1994, Nr. 55-1049).
13. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 08 20 nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (2003, Nr.: 52-2316).
14. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija. (1989).
15. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. (2014). Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerija.
16. Projektų metodas ugdymo procese. Mokslinės praktinės konferencijos medžiaga. (2002). Šiauliai: Šiaulių universitetas.
17. Szarkowicz D. (2006). Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Thomson / Social Science Press.

AŠ NORIU BŪTI **AKTYVUS**

AŠ NORIU BŪTI **SMALSUS**

AŠ NORIU BŪTI **KŪRYBIŠKAS**

AŠ NORIU BŪTI **DRAUGIŠKAS**

IR **LAIMINGAS**

VAIKAS